

művelődésnek és a szórakozásnak erre a régi, de a modern életvitelben is pótolhatatlan eszközére.

Ha össze kellene foglalni az összevonások és az összevont könyvtárak működésének eredményeit, akkor a baranyai tapasztalatok alapján azt mondhatjuk, hogy *az összevont könyvtár jó szervezeti formája a kistélepülések ellátá-*

sának, de csupán az egyik formája, amelyet csak ott szabad megvalósítani, ahol minden funkció maradéktalan és magasabb színvonalú betöltését eredményezi. Ha a döntés előkészítése során ez joggal feltételezhető, akkor minden a végrehajtás következetességén és szakmai színvonalán múlik. (Folytatjuk)

Dr. Román Lászlóné

Találkozások II.

Pult mögötti tapasztalatok

A könyvtárak bejárását és a tájékoztató apparátus, a katalógusok megismerését követően magam is beálltam a pult mögé. Az adminisztratív tennivalókat mindenütt készségesen elmagyarázták, gyorsalpalós „fruska” vált belőlem. Elsősorban az olvasókkal való beszélgetés lehetőségéért választottam ezt a helyzetet, de ebből a pozícióból könnyebben ment a könyvtárosokkal való kapcsolatfelvétel is. Hisz az ügyetlenkedően való segítség olyan belső biztonságot kölcsönzött nekik, amely felülmúlta a pesti „megfigyelő” láttán érzett szorongást. Kollégává, segítségre szoruló kezdővé váltam, kérdéseimet nem tolakodásnak, csupán az üresjáratok idejét kitöltő érdeklődő beszélgetésnek tartották. Íme néhány részlet a *kölcsönzőpult mögött* elhangzottakból:

– Szerződéses munkatárs vagyok csupán. Áprilisban visszajön a kolléganő a gyesről. Nappali tagozaton végeztem két évet a tanítóképzőben, amikor férjhez mentem. A férjemet ide helyezték a kapitányságra, nappalin nem tudtam tovább tanulni. Könyvtárost kerestek, jöttem. Ezt a könyvtárat azelőtt sohasem láttam, nem ismertem. Őszintén megmondom, nem is voltam gyakori könyvtárlátogató addig. Mindjárt ide, a pult mögé kerültem. Elmagyarázták, hogy mit kell tennem, megmutatták a könyvtárat, és kész. Az emberekkel való bánásmódról egy szó sem esett. A kölcsönzést nem érintő szakmai kérdésekről sem. Nagyon hamar rájöttem, hogy semmihez sem értek. Kérdezgettem, és amikor kisebb volt a forgalom, átolvastam egy-két szakkönyvet. Sok mindent megtudtam belőlük, de amire a leginkább szükségem volna, hogy kinek mit ajánljak, ha éppen ezt kéri tőlem, nem találtam

útmutatást. Ilyenkor elküldöm őket a tájékoztatókhoz. További terveim? Befejezem a főiskolát és elmegyek tanítani. Azt nagyon szeretném. Nem, nem akarok könyvtáros lenni. Nem rossz itt, de az időbeosztás teljesen agyoncsapja a napomat.

– Érettségi után kerültem ide, most fejeztem be a könyvtárkezelői tanfolyamot. Élvezem a munkám, csak a pénz és a szabadidő kevés. Ahhoz, hogy tájékoztassak, el kéne végezmem legalább a főiskolát, és megvárni, míg valamilyen munkatárs elmegy nyugdíjba vagy máshová. A feldolgozókhöz lemenni semmi kedvem. Itt emberek vannak, ott meg csak cédulák meg a savanyú kolléganők. Így hát maradok. Aztán férjhez megyek.

– Első nekifutásra nem vettem fel az egyetemre. Hova menjek dolgozni? Itt legalább könyvek között leszek – gondoltam. Hát bizony elég kevés időm van a tanulásra. Nem gondoltam volna, hogy ennyi tennivaló akad egy könyvtárban. Az olvasókkal semmi bajom. Sok az ismerős, a barát, itt is megismerkedtem egy-két értelmes emberrel. Persze azért vannak nehéz „esetek”. Ezekhez annál udvariasabb vagyok. Néha így is felmegy a pumpa: óriási késéssel hozza vissza a könyvet az illető, és még neki áll feljebb! Ilyenkor megfiztettem vele a büntetést, egyébként elsiklom felette. Aztán, ha megint késnek, hozzám jönnek. Érdekes: harmadszor már rendesen hozzák vissza a könyveket. Az engedékenység jobban bejön, mint a büntetés. Remélem, az idén felvesznek az egyetemre. Mérnök leszek. Azt hiszem, kellemes emlék marad számomra a könyvtár, meg aztán most már tudom, mi mindent lehet itt csinálni, nemcsak kölcsönözni.

– Nagyon megszerettem a pultot. A főiskola elvégzése után mindjárt itt kezdtem. Semmi

pénzért nem lennék feldolgozó! Talán módszertanos, de ott nincs hely. Tájékoztató is szívesen lennék, de ehhez még sokat kéne tanulnom. Itt jól érzem magam. Nem is gondolná, milyen sokat tájékoztattunk mi itt a pultnál! Csak a különleges szakismeretet igénylő kérdéseknél kell a tájékoztatóhoz küldenem a kérdezőt, de az ilyen eset elég ritka. Egy idő után kialakul egy kis kör, emberek, akik csak engem keresnek, mert bizalmuk van hozzám. Az utcán is megszólítanak. Nagy öröm az ilyesmi, érzem, hogy érdemes csinálni, hogy van értelme a munkámnak.

– Csak három hónapja vagyok itt, az idén érettségiztem. Nem akarok főiskolára vagy egyetemre jelentkezni. Itt volt hely, ide jöttem dolgozni, ide állítottak a pult mögé. Még csak nagyon keveset tudok. Még azt sem, szeretek-e itt. Ha valamiről kérdeznak, mindjárt a kolléganőkhöz küldöm őket. Nem, én nem szoktam kezdeményezni az olvasókkal semmilyen beszélgetést. Úgysem tudnék nekik semmit sem mondani.

Tájékoztatók

A tájékoztató munkatársakkal a reggeli vagy az esti órákban tudtam beszélgetni. A hatékony tájékoztatáshoz szükséges szintentartás, a kutatók által kért irodalomjegyzékek összeállítás, a sajtófigyelés, cikkbibliográfiák szerkesztése és kinek-kinek számos egyéb elfoglaltsága, az egyáltalán nem mellékesként kezelt tényleges tájékoztatás mellett, csak a leggyéresebb forgalmú időpontokban tette lehetővé az „interjúk” készítését.

– A legszebb könyvtári munka a miénk. Állandó ön- és továbbképzésre serkent. Gyakorta találkozom olyan problémával, amihez szinte semmit sem értek. Legutóbb egy talajjavítási tárgyú disszertációhoz kértek segítséget. Hetekig ennek a szakirodalmát bújtam. A *summa cum laude* doktori címet egy kicsit a magaménak is éreztem. Kaptam is egy nagy csokor virágot.

– Vannak olyan kérdések, amelyekre kapásból meg tudom adni a választ, akadnak azonban olyanok is, amelyek kiderítéséhez szinte egy detektív szimatára van szükség. Részben azért, hogy mintegy a kihallgatás és a vállalat módszereivel kihámozzam az olvasó szavaiból: pontosan mit is akar, részben azért, mert a téma feldolgozása csak halvány nyomokban található meg a szakirodalomban.

– Stratégiám nincs. Hacsak az nem, hogy igyekszem megnyerni az olvasó bizalmát, sokszor azzal, hogy őszintén bevallom, hogy ha a témához keveset értek is, szakembere vagyok annak, hogy mit hol lehet és érdemes keresni. Egy-egy kérdés jó megoldása össze is köt az olvasóval. Így van ez a többi kollégával is. Mindegyikünknek megvan a maga kis „udvartartása”. Ez abból következik, hogy külön-külön szakterületen végzünk tájékoztatást, meg abból, hogy a közös munka, töprengés összekapcsol minket. Vannak „csapodár” klienseink is, akik többünkhez is „tartoznak”.

– Nemcsak itt ülünk az asztal mögött. Sokszor segítünk a pultnál is, ha a kölcsönzők nem bírják szusszal a rohamot. Aztán a polcok között is „örjáratozom”, hátha segítenem kell. Bár ehhez nagy tapintat szükséges, nehogy megsértsem az olvasók önértetét. Leginkább a katalógusokat tartom szemmel, és ha az olvasó nem talál valamit, mindig megkérdem, mit keres, hátha valahol másutt fellelhető.

Összefoglalva a tapasztaltakat és az elhangzottakat: az olvasószolgálati munka a legkedvezőtlenebb időbeosztású tevékenység a könyvtári munkamegosztásban: vagy kényszerből, vagy szeretetből lehet csak vállalni. A kölcsönzés adminisztratív lebonyolítása valóban nem igényel szakértelmet, míg a könyvtári tennivalók egyéb területein ez elengedhetetlen. A fruskák felkészítése könyvtáranként változó. Az olvasókkal való kapcsolatteremtésre semmiféle érdemi felkészítést nem kapnak. Marad a saját felnőtté válásuk és társadalmi beilleszkedésük folyamán elsajátított kapcsolatteremtő készség. Az öntevékeny kapcsolatfelvétel kezdeményezését gátolja a szakmai ismeretek hiányából eredő bizonytalansági érzésük, amely nemcsak kezdeményezésüket akadályozza, hanem az olvasó részéről jövő ilyen törekvéseket, próbálkozásokat is válasz nélkül hagyja. Hogy a szakismeret és a tapasztalat milyen nagy jelentőségű a kapcsolatteremtésben, azt éppen a szakreferensek példája illusztrálja. Ők már be merik vallani, ha valamihez nem értenek.

Találkozások

Órákat töltöttem pusztán megfigyeléssel: hogyan mozognak a könyvtárlátogatók, mit csinál az, aki csupán kölcsönöz, és mit, aki csak az olvasótermet veszi igénybe, mit a folyóiratlapozgató, mi a közös, a törvényszerű ezek

magatartásában, könyvtári viselkedésüket mi befolyásolja. Ugyanigy órákat töltöttem el a pult mögött, hogy ne csak szemlélője legyek az eseményeknek, hanem résztvevője is.

Átlagos mozgásképletek: A *csak kölcsönző* (és esetleg folyóirat-lapozgató) olvasó: Köszön, a visszahozott könyveket leteszi a pultra. Cselleng a szabadpolcok között, keresgél, nagyon ritkán a katalógust is megnézi. A kiválasztott könyvekkel vagy leül a folyóirat-lapozgatóba, beleolvas egy-két újságba, belelapoz a választott könyvekbe, vagy mindjárt a pulthoz megy. Elintézik az adminisztrációt, köszön, eltávozik. Az *olvasótermet igénybe vevő*: Köszön – az olvasójegyet vagy a visszahozott könyveket is leteszi a kölcsönzőpultra –, határozott léptekkel az olvasóasztalhoz megy, helyet foglal, és ha szórakoztató olvasmányt akar hazavinni, ő is megkezdi a csellengést a polcok között. Választ, visszatér az asztalához, jegyzeteibe mélyed, pár perc múlva a katalógus(ok)-ban keres, kikéri a könyvet – dolgozik –, végül visszaviszi a helyben olvasásra kért műveket, köszön, eltávozik.

A *folyóirat-lapozgató*:

Köszön – olvasójegy, esetleg a visszahozott könyvek a pultra –, leül a fotelba, kedvenc folyóiratait maga elé teszi, és óráig olvas. Az előtér lapozgatója nem jó neki, az átjáróház. Itt gazdagabb a választék. Időnként kimegy, rágyújt, visszajön, leül és tovább lapozgat, olvas. Ha kölcsönöz is, egy éppen elérhető könyvtárostól tanácsot kér, leveszi a könyvet a polcról. Külcsönzőpult, adminisztráció, köszönés, el.

Mozgásképlet-elemzés, találkozási lehetőségek

A *köszönés*: Csaknem mindegyik olvasó köszön belépéskor. A köszönés fogadása már nem ilyen egyöntetű. Az elfoglalt könyvtáros sok esetben meg sem hallja, észre sem veszi az új belépőt. Ezt nem veszik zokon a látogatók, szó nélkül *leteszik a pultra könyveiket és olvasójegyüket*, és mennek tovább. Kis forgalom esetén, ha a könyvtáros éppen semmivel sincs elfoglalva, kapcsolat létesülhet (kb. 5 százalék). Kezdeményezhet a könyvtáros: „Hogy tetszett?” – vagy ehhez hasonló kérdéssel. Az esetek többségében, ha az olvasó nem megy tovább, hanem áll a visszahozott könyvek mellett és szinte provokálja, hogy kérdezzék – ő nem szól semmit –, nagyon hálás a könyvtáros kérdéséért, mert *a válogatás előtt tanácsot akar*

kérni. Ha várakozása hiábavaló, nem szólítják, nem kérdezik meg, látható csalódottsággal továbblép, és nekikezd a hazaviendő könyvek kiválasztásának.

A *polcok között* csellengő, könyveket gusztáló olvasók többségének nincs szüksége az erőltetett segítségre, könyvajánlásra. Számukra a könyvek válogatása külön élvezet, kaland. Természetesen előfordul, hogy válogatás közben kedvenc írójának valamelyik művét nem találja az olvasó, bővebbet szeretne a már félig kiválasztott műről tudni, vagy egyszerűen csak tanácstalan a választásban. Ilyenkor első lépésként *szemkontaktust* keres a legközelebb tartózkodó könyvtárossal. A bátortalanabbja meg is marad ennél, s ha nem veszik észre, nem kap visszajelzést, nem mer tovább kezdeményezni. Három ilyen viszonzatlan pillantást sikerült megfigyelnem, és hogy a szándék mögött valóban segítségkérés rejtett, kiderült akkor, amikor a nem nekem szóló pillantásra odamentem megkérdezni: segíthetek-e, és az olvasó igen hálás volt érte. A segélykérő tekintet által megteremtett kontaktus létrejöttét kivétel nélkül könyvtáros kezdeményezte szóbeli kapcsolat követte, kielégítő eredménnyel. Az *olvasótermet* igénybe vevő könyvtárhasználók kapcsolatfelvétele olajozottan, rutinosan történik. Többnyire ismerik a könyvtárhasználati lehetőségeket, a könyvtárosokat. Nem tétováznak, ha segítségre szorulnak, ők a kezdeményezők. Ottlétük során többször is igénybe veszik a

tájékoztató segítségét. Járatosak a katalógusok használatában, önállóan állítják ki a kérőlapokat, adják le a rendelést a kölcsönzöpultnál. Többségük számára *nem a kapcsolatteremtés a gond, hanem az általuk felvetett probléma megoldása*. A gond a kezdő olvasótermi látogatókkal van. Rendkívül gyámoltalanul, tétován, tancstalánul téblábolnak a könyv- és folyóirat-állványok körül. Megfigyeléseim során mind-egyik esetben hónuk alá nyúlt a tájékoztató, és készségesen eligazította őket a könyvtárhasználat rejtelmeiben. Az egyik ilyen „páciens” én voltam. A másik négy „igazi” volt.

A *folyóirat-lapozgató* látogató nem is igényli a kapcsolatteremtést. Ő olvasni akar. Nyugodtan. Ő az, aki a leglátványosabban *használja* a könyvtárat. Ha kell neki valami, bátran kezdeményez, nem gátlásos. Otthon érzi magát, a könyvtári szolgáltatások természetesen számára. Ha kell, kiszolgálja önmagát. Nála kezdeményezni elhibázott lépés, zavarná őt.

A legnagyobb kapcsolatfelvételi lehetőség a látogató távozását megelőző *kölcsönzési adminisztráció*. Ekkor csaknem minden könyvtárlátogató *beszélgető kapcsolatba* kerül a könyvtárossal. A későn visszahozott könyvekért ilyenkor kapják a szelíd korholást, ilyenkor mernek kérdezni a leggyámoltalanabbak is, ilyenkor derülhet ki, hogy az olvasó mást akart elvinni, mint amit kiválasztott stb. A leghivatalosabb közlendőkön felüli, természetesen csak a könyvtárlátogatásra vonatkozó, személyes közléstől mentes párbeszéd még csúcsidejében is gyakori, amikor sorban állnak a pultnál az olvasók. Holtidőben hosszabb, immár személyes színezetű párbeszéd is kialakulnak. Távozáskor a *köszönés* mindig kölcsönös.

A legtöbb könyvtárban a visszahozott könyveket a kölcsönzöpult mögötti polcokra rakják, majd a nap végétével onnan kerülnek vissza az állványokra. Az egyik könyvtárban kicsinek bizonyult a polc, és kint, a válogatóterben egy asztalon halmozták fel a könyveket. Eleinte tábla tiltotta itt a kotorászt, de a mindannyiunkban élő kíváncsiság: mit olvasott a másik?, valamint a már „kipróbált” művek iránti vonzalom elsöpörte ezt az öncélú korlátozást. A csak kölcsönözni járók 90 százaléka tekinti át ezt a nem kis méretű, ömlesztett könyvhalmazt, 20 százalékuuk választ is belőle. Ezt a valóban alulról jövő olvasói kezdeményezést jó lenne bevezetni más könyvtárakban is, természetesen a tiltásról sem elfeledkezve, különben a kutya sem kutatna a rendezetlenül heverő könyvek között. A könyvtárosi magatartás

ilyen esetekben a „csináld csak, nem veszem észre” megengedő gesztus lehet. (A tiltott gyümölcs iránti ősi vonzódást ízlésformáló manipulációra felhasználva, egy-két valódi értéket sem lenne káros e kupacokba rejteni!)

Olvasók

Megelevenedett Petőfi-dagerrotípija lép be az ajtón bátorhatalan határozottsággal. Beiratkozni jött. Ehhez nem értek, a kolléganő percek alatt elintézi helyettem. Az új ember nem kér segítséget, bóklászik a polcok között, fél óra múlva visszatér két sci-fivel és egy autóvilamosági szakkönyvvel. Elintézem a kölcsönzés formaságait, beszélgetni kezdünk. Huszonkét éves, esztergályos. Két hónapja szerelt le. Gyermekkorától a bevonulásig állandó látogatója volt a könyvtárnak, most ismét beiratkozott.

– Másodikosok voltunk, amikor a tanító néni behozott minket a gyermekkönyvtárba. Azóta rendszeresen olvasok. Ott nagyon jó volt. Valahogy olyan meleg. Lehetett játszani is, meg beszélni. Nem kellett semmitől sem félni. Nagyon kedves volt a könyvtáros néni is, sok mindenre tanított. Aztán megkaptuk a személyi igazolványt, kinőttünk a gyermekkönyvtárból. Irtó furcsa volt, hogy a „felnőtt” könyvtárba kellett menni kölcsönözni. Egy kicsit büszke is voltam, de tartottam is tőle. Gyerek voltam és hirtelen felnőttek közé csöppentem, közöttük öregek is voltak, 60–80 évesek. És én mint felnőtt olvasó! Persze itt is ugyanaz van, mint a gyermekkönyvtárban, csak tágasabb, nagyobb. És itt senki sem törődik az emberrel. Ez az elején nagyon hiányzott, de ekkor éreztem először felnőttnek magam. Nekem egyedül kellett keressélni, választani. Magamra maradtam. Aztán rájöttem ennek az ízére is. A *Sirály*- és a *Delfin*-sorozat könyveit szeretem, újabban meg a sci-fik érdekelnek. Mindennap olvasok. Ezen kívül a szüleim Skodáját bütykölöm. A könyvtárosokat ritkán kérdezem. Nem akarok zavarni. Látom, mindig irnak valamit. Ha nincs határozott elképzelésem, hogy mit vigyek haza, vagy ha nem találok a könyvet, amit keresek, akkor szólok nekik. Nagyon kedvesek.

Alacsony, tömzsi hölgy közelít. Találgatom a foglalkozását: takarítónő, műszak után? Szürke, fáradt arc, nyűtt holmik, riadt tekintet, segítséget vár. Lista a kezében. A referenz-könyvtáros küldte a katalógusokhoz,

hogy a listán levő könyvek jelzetét keresse meg. Nem találja, ezért kér segítséget. Megnézem a listát: csupa folyóiratcikk. Nem csodálom, hogy hiába kereste a katalógusban. A listát ő állította össze egy cikk hivatkozásai alapján, azt hitte, könyvek. A baj az, hogy a tájékoztató könyvtáros is annak nézte őket. (Vagy pedagógiai céllal kerestette a könyvek között a cikkeket? Vagy közel volt a váltás, és nem akart foglalkozni vele? Sohasem derül ki, mert mire a hölgygel végezvem meg akartam keresni, már hazament. Másnap délben én is utaztam, délelőtt nem volt benn.) A segítséget kérő hölgy egyébként *gimnáziumi tanár*, kiegészítőn végzi a filozófia szakot, szakdolgozatához kellett a keresett cikkek. *A szocialista humanizmusra nevelés a középiskolában* – ez a témája. Tapogatózom, hátha tudok segíteni, saját bevallása szerint még nagyon az elején jár, a cikkek is csak a címük miatt ragadták meg, de kérdéssemre: mit tart meghatározó különbségnek a jelző nélküli, vagy más jelzőkkel ellátott „humanizmus” és a szocialista humanizmus között, ezt válaszolja: „A szocialista humanizmus valami közösségi ízé, a többi a kizsákmányoló osztályok csele volt, hogy a dolgozó népet át-éjtsék.” Ezt hallván, lemondtam a további segítségről, kikerestem a folyóiratokat, és átadtam a referenszest váltó kollégának. Másfél-két óra múltán a tanárnő külön odajött a kölcsönzőpulthoz megköszönni a segítségemet. Amikor mondtam, hogy ez természetes, így szólt: „Lehet, hogy magának az, de a kollégái nem foglalkoznak velem. És éppen most, amikor a dolgozathoz gyűjtöm az anyagot!” Nem tudtam mit válaszolni. Elkészöntem tőle.

Otthonkára felkapott felöltő, zilált haj, lihegés:

– De jó, hogy még zárás előtt ideértem! Majdnem elfelejtettem a lányomnak kikérni az aranyhörcsögökkel foglalkozó könyvet. Hogy miért nem ő jött? Nem jár könyvtárba tőlünk senki, csak én. Az egész családnak én kölcsönzők. Maga új fiú itt, nem tudna valami jó izgalmasat ajánlani? (*L. G. Perrault: 52-es dossziéj*át ajánlom. Nem olvasta még, a polcon nincs, kikerjük a raktárból. Amíg a könyvre várunk, van idő beszélgetni. Az „aranyhörcsögös” könyvet a kolléganő már a pultra tette.) Ha tetszik a könyv, majd magához jövök mindig kölcsönözni. Hát nem itt dolgozik? Akkor miért van itt? Állandóan a szegény szolgáltatókat bizgatik (más szót használt)! Még maga is? Hát nincs elég bajuk szegény könyvtárosoknak?! Ja? Hogy csak azt vizsgálja, hogyan teremte-

nek kapcsolatokat? Hát jól. Itten mindig beszélgetünk. Olyan jó könyveket ajánlanak mindig. Egyszer-kétszer adtak már rém unalmas, se füle, se farka könyvet, de megmondtam, ezek nem érdekelnek. Azóta csak jó könyveket kapok. Nagyon kedvesek és gyorsak. Mi, tanácsiak tanulhatnánk tőlük! Már itt is van a krimi! Már ma este nekikezdek. Na, jó éjszakát! Kár, hogy nem itt dolgozik!

Az olvasóterem templomi csöndjét érces nő hang veri fel, a társadalomtudományi referensz-asztal felől: „Édesem! Egy tanulmányt kell írnom a volt járási székhely felszabadulás utáni iparosodásáról. Van valamid erről a városról? Meg adj nekem egy könyvet arról, hogyan kell tanulmányt írni! Ja persze! Átmegyek a helyismeretibe!” A hatalmas teremben mindenki a nyakát nyújtogatja – én is, ki lehet a hangoskodó. Felbukkan a polcok között egy rendkívül választékosan öltözött, jól ápolt, csinos, harmincas nő. Értelmiséginek tűnik, amíg meg nem szólal. A helyismereti kérdésekkel foglalkozó kolléganő, mivel hallotta a kérést a terem tulsó sarkából, takaros kis kupaccal várja kliensét, aki állva belelapoz a kapott munkákba: „Nagyon jó, drágám! Négy hét múlva, ha visszajövök ...-ból [külföldről], beugrom

érte, tedd félre!” Ha eddig nem sejtette volna valaki, most már mindenki tudja, miért ez a harsány viselkedés. Kifelé, elegáns retiküljét a pultra hajtva, az olvasószolgálat készülékén még felhívja a kapitányságot (útlevél), a megyei napilap főszerkesztőjét és a főiskolát. A földszinten is hallják. Aztán elviharzik. Senki sem tesz megjegyzést. Ismét csend van, mindenki teszi a dolgát.

Néhány óra múlva egy mindenki által már ismert törzsvendég jön, könyvtárhasználó. Leül az egyik fotelba, grimaszol és legyeket hesseget az arca előtt. De legalább csendben van. Záróra előtt – nem kell sokat noszogatni – feláll, és elmegy. Egy megyével odább hasonló törzsvendég teszi színesebbé a megyei könyvtár életét. Reklámszatyorral és üdvözült mosollyal jár-keel a polcok közt, leül, pihen, majd folytatja őrzárátát. Aztán, ahogy jött, elmegy. Őket nem kell megnyerni a könyvtárügynek.

Sok esetben a kapcsolatteremtés legcélszerűbb módja, ha a könyvtáros nem szól egy szót sem.

Befejezés?

Ahány olvasó, annyiféle igény, annyiféle szorongás a közléstől, vagy ellenkezőleg: közléskényszer. A kölcsönzőtér lehetséges találko-

zási pontjai minden könyvtárban mások. A gyermekkönyvtárból kinőtt kiskamasz gondját Nyiregyházán úgy oldják meg, hogy a gyermekkönyvtáros személyesen átviszi a felnőttterészegbe, és „átadja” az új kis felnőttet. Itt nincs is törés. Vagy Csehszlovákiában, ahol külön ifjúsági részleg működik a könyvtárakban, az átvezetéshez megvannak a receptek, a bevált megoldások. Megfigyeléseim során a „nehéz esetek”-et imponáló türelemmel oldották meg az olvasószolgálati kollégák, míg előfordult, hogy a leghétköznapiabb tájékoztató feladatnál csődöt mondtak (lásd a „filozófusnő” esetét). Némelykor bölcs megfontolásból felhagytak a „neveléssel”, és megmaradtak az olvasói igény kielégítésénél – például a tanácsi dolgozó esetében. Ez azonban ritkán fordul elő, még mindig a nevelői magatartás, „attitűd” az uralkodó.

A találkozáspontok, a találkozások szereplői pulton innen, pulton túl pillanatfelvételekben megörökítve kerültek e kis tablóra. Nem a megoldás keresése, csak a problémák felvetése volt a céloim. A jelenségek bemutatása, az egyediben az általános kutatása, a törvényszerűségek feltárása hozzásegítheti olvasószolgálati munkatársainkat a hatékonyabb szolgálathoz. Ez az írás nem más, mint e cél felé tett tétova lépés.

Biegelbauer Pál

Cserebere

A könyvet nemcsak olvasni, de gyűjteni is szerető látogatóinkra gondoltunk egy ötletünk megvalósításával, az Egri Megyei Könyvtárban még éppen csak útjára indított kísérletünkkel.

Abból indultunk ki, hogy minden kis házi-könyvtárban előbb-utóbb „leülednek” olyan kötetek, amelyek valamilyen okból feleslegessé váltak. Nem mindig visszük ezeket az antikváriumba, de sokszor hiába is vinnénk. Kerüljenek hát a kukába, vagy a papírgyűjtő gyerekek hátizsákjába? Hátha mégis van valaki, aki örülne a szónak és a gondolatoknak is, amelyeket olykor szegényes, kopott köntösű könyvek hordoznak.

Rendkívül szűkös alapterületű könyvtárunkban helyet kerestünk egy kis méretű tárlónak, amelyre elhelyeztük az „ajándék”

könyveket a következő felirattal: „Cserebere. Könyvek-folyóiratok-hanglemezek. *Ajándék* mindenkítől – mindenkinek”.

Az olvasói övezet ellenőrző pontja és a ruhatár között egy lépcsőforduló látszott alkalmas helynek ahhoz, hogy az ott elhelyezett cserebere-tárlóhoz lépő ne legyen zavarban akkor sem, ha innen visz, de akkor sem, ha ide hoz könyveket. A helyi újságnak tetszett az ötlet, megígérte, hogy népszerűsíti. Az első két napon kilenc kötetből elvittek ötöt. (A Toldi trilógiát, egy Vajda János-kötetet, a Hudson vándorát, Illés Béla *Ég a Tiszáját*, Thury Zsuzsa *Virradat* előtt című regényét.)

Őszintén örülnénk, ha a régi helyükön megunt vagy fölöslegessé vált könyvek az új gazdáknál tovább élnének.

Dr. Fekete Péterné